9.2.2016

LASTENSUOJELUN KESKUSLIITTO

Lastensuojelun keskusliiton lausunto kansalaisaloitteeseen lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten rangaistusasteikon koventamisesta KAA 3/2015 vp ja kansalaisaloitteeseen yhdistettyyn lakialoitteeseen laiksi rikoslain 20 luvun 7 §:n muuttamisesta LA 21/2015 vp

Lastensuojelun Keskusliitto kiittää mahdollisuudesta lausua lakivaliokunnan julkisessa kuulemisessa kansalaisaloitteesta lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten rangaistusasteikon koventamisesta KAA 3/2015 vp ja kansalaisaloitteeseen yhdistetystä lakialoitteesta laiksi rikoslain 20 luvun 7 §:n muuttamisesta LA 21/2015 vp. Sekä kansalaisaloitteessa että lakialoitteessa esitetään lapsen törkeän seksuaalisen hyväksikäytön vähimmäisrangaistusta korotettavaksi kahteen vuoteen vankeutta. Lisäksi kansalaisaloitteessa esitetään, vähimmäisrangaistuksen nostamista neljään kuukauteen vankeutta seuraavista rikoksista: seksuaalipalvelujen ostaminen nuorelta, sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta koskevan esityksen seuraaminen, sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan kuvan levittäminen ja sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapito.

Tällä hetkellä vähimmäisrangaistus törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä on yksi vuosi vankeutta. Lakialoitteessa vähimmäisrangaistuksen korottamista perustellaan sen saattamisella samalle tasolle törkeän raiskauksen vähimmäisrangaistuksen kanssa, joka on kaksi vuotta vankeutta. Lakialoitteen mukaan vähimmäisrangaistuksen korottaminen yhdenmukaistaisi rangaistuskäytäntöä ja antaisi asianmukaisen viestin rikoksen todellisesta vakavuudesta. Kansalaisaloitteessa esitystä perustellaan muun muassa sillä, että lapsiin kohdistuvissa seksuaalirikoksissa on kysymys lapsen perus- ja ihmisoikeuksien loukkauksista. **Lastensuojelun keskusliitto yhtyy näihin perusteluihin ja puoltaa vähimmäisrangaistuksen nostamista kahteen vuoteen vankeutta törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä.**

Lastensuojelun keskusliitto haluaa tehdä muutamia huomioita lakialoitteessa esitettyihin muihin perusteluihin. Lakialoitteessa nostetaan esiin muutamia julkista keskustelua herättäneitä hyväksikäyttötapauksia ja niistä annetut tuomiot. Kuitenkin on tärkeä huomioida, että tutkimustiedon perusteella jo tähän asti rikoksen törkeys on selvästi yhteydessä rangaistuksen ankaruuteen sekä perusmuotoisissa että törkeissä seksuaalisissa hyväksikäytöissä ja hyväksikäytöstä annetut

LASTENSUOJELUN KESKUSLIITTO | CENTRALFÖRBUNDET FÖR BARNSKYDD
Armfeltintie 1, 00150 Helsinki | Armfeltsvägen 1, 00150 Helsingfors
Puhelin/Telefon (09) 329 6011 | Faksi/Fax (09) 329 60299 | toimisto@lskl.fi | www.lskl.fi

vankeusrangaistukset ovat viime vuosikymmeninä pidentyneet.[1] Silti rangaistuskäytännössä on havaittu epäyhtenäisyyttä muun muassa rikosten tekotapaan ja -olosuhteisiin liittyen.[2] Lakialoitteessa todetaan myös, että lapsen törkeään seksuaaliseen hyväksikäyttöön syyllistyneellä on monesti useampia uhreja ja hyväksikäyttörikos uusitaan usein. Tutkimustiedon perusteella lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä tuomituilla rikoksen uusimisriski on alhainen ja selkeästi suurimmassa osassa tapauksista uhreja on yksi.[3]

Kansalaisaloitteessa esitettyjen muiden lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten vähimmäisrangaistuksen korottamista sakkorangaistuksesta neljään kuukauteen vankeutta perustellaan sillä, että siten näistä rikoksista tulisi merkintä myös rikosrekisteriin. Rikosrekisteriin merkitään pääasiassa vapausrangaistukseen johtaneet tuomiot.[4] Kansalaisaloitteen perusteluiden mukaan näin varmistetaan, että edellä mainittuihin rikoksiin syyllistyminen tulee esimerkiksi työnantajan tietoon hakeuduttaessa työskentelemään alaikäisten kanssa. Kuitenkin jo vallitsevalla säätelyllä kansalaisaloitteessa mainittuihin rikoksiin syyllistyminen merkitään rikostaustaotteeseen, joka esitetään työnantajalle, viranomaiselle, oppilaitokselle tai vapaaehtoistoiminnan järjestäjälle, kun henkilö ryhtyy työskentelemään tai toimimaan vapaaehtoisena alaikäisten kanssa. Otteeseen merkitään tiedot myös sakkorekisteriin merkityistä sakoista, jotka on tuomittu lapseen kohdistuvista rikoksista tai seksuaalirikoksista sekä toisissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa tuomituista vastaavista rikoksista. [5] **Lastensuojelun keskusliitto ei näiden perustelujen valossa näe tarvetta vähimmäisrangaistusten nostamiselle, sillä jo vallitsevalla sääntelyllä mahdolliset tuomiot lapsiin kohdistuvista seksuaalirikoksista tulevat esiin henkilön hakeutuessa työskentelemään tai toimimaan alaikäisten kanssa.**

Lastensuojelun keskusliitto haluaa tuoda esiin erittäin positiivisen kehityksen lasten seksuaalisen hyväksikäytön vähenemisessä Suomessa viime vuosikymmeninä. Vuonna 2013 neljä prosenttia yhdeksäsluokkalaisista ilmoitti kokeneensa seksuaaliseksi hyväksikäytöksi luokiteltavia kokemuksia, kun vuonna 1988 vastaavasta ilmoitti 12 prosenttia yhdeksäsluokkalaisista.[6] **Kuitenkin yhä enemmän epäiltyjä hyväksikäyttöjä tulee viranomaisten tietoon.** Vuosien 1990-2014 välillä poliisille vuosittain tehtyjen lapsen seksuaalista

[1] Hinkkanen V. 2009. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. Tutkimus rangaistuskäytännöstä ja seksuaalirikosten uusimisesta. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 92. s.36 & 87
[2] mt. s. 72
[3] mt. s. 81-82 & 27
[4] Rikosrekisterilaki 2 §
[5] Rikosrekisterilaki 6 §
[6] Fagerlund M., Peltola M., Kääriäinen J., Ellonen N. & Sariola H. 2014. Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset 2013. Lapsiuhritutkimuksen tuloksia. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 110. s. 76

LASTENSUOJELUN KESKUSLIITTO

hyväksikäyttöä koskevien rikosilmoitusten määrä on seitsenkertaistunut.[7] Lisäksi lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä tuomittujen rangaistusten lukumäärä on noin viisinkertaistunut viimeisen 15 vuoden aikana.[8] **Lasten ja nuorten koskemattomuuden vahvistuminen, viranomaiskontrollin kiristyminen ja kiinnijäämisriskin kohoaminen ovat erittäin positiivisia kehityksiä.** Entistä suurempi osa hyväksikäyttörikoksista tulee poliisin tietoon ja edelleen käsiteltäväksi tuomioistuimessa. Kasvu painottuu lievimpiin rikoksiin ja uudet tuomioistuimiin tulevat tapaukset ovat niitä tapauksia, jotka aikaisemmin jäivät piiloon. Tuomioistuimissa käsiteltävien rikosten luonne on siten muuttunut entistä lievemmäksi, mikä heijastuu myös tuomittuihin rangaistuksiin.[9]

Viime vuosikymmenien kehityksen myötä kuitenkin yhä useammat lapset ja perheet joutuvat osaksi viranomaisprosessia epäiltäessä lapseen kohdistunutta seksuaalirikosta ja viranomaisten työ vaikeutuu, kun yhä kasvavasta massasta tulisi laadukkaalla selvitystyöllä seuloa vahvistuvat tapaukset. **Lastensuojelun keskusliitto haluaa tuoda esiin muutamia lapsen edun kannalta keskeisiä kehittämistarpeita lapsiin kohdistuviin seksuaalirikoksiin liittyen:**

1. Oikeusprosessien keston lyhentäminen. Käytännön kokemuksen mukaan suurin rasitus prosessista uhreille ja heidän perheilleen tulee rikos- ja oikeusprosessin pitkästä kestosta, joka esimerkiksi poliisin, syyttäjälaitoksen ja tuomioistuinten ruuhkautumisesta.
2. Lasten, nuorten ja perheiden tarvitseman tuen kehittäminen olemassa olevan järjestelmän kautta. Vuodesta 2014 Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen LASTA-hankkeessa on pyritty kehittämään mallia lasten ja perheiden tukemiseen. Hankkeelle on annettu palautetta mm. valtakunnansyyttäjältä, poliisiylijohtajalta ja oikeuspsykiatrian yksiköiltä siitä, ettei siinä ole riittävästi otettu olemassa olevia toimijoita ja järjestelmiä kehittämisen pohjaksi. Suomessa on erittäin kehittynyt järjestelmä lapsiin kohdistuvien rikosten selvittämisessä lasten ja nuorten oikeuspsykiatrisissa yksiköissä. Näiden osaamista ja ammattitaitoa tulisi hyödyntää myös lapsille ja perheille annettavan tuen järjestämisessä. Lisäksi perheiden tukemisessa pitää toimia kiinteässä yhteistyössä kaikkien viranomaisten, esimerkiksi poliisin, lastensuojelun ja terveydenhuollon kanssa.
3. Koulutuksen tarve tuomioistuimille ja erikoissyyttäjäjärjestelmän kehittäminen. Lapsiin kohdistuvissa rikosepäilyissä on monia mm. näytön arviointiin liittyviä erityisosaamista vaativia seikkoja. On ensisijaisen tärkeää, että niin poliisilla, syyttäjillä kuin tuomioistuimilla on näistä vaadittavaa osaamista. Syyttäjän osaamisen merkitys korostuu

[7] Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. 2015. Rikollisuustilanne 2014. Rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa. Helsingin yliopisto. Katsauksia 4/2015. s. 94
[8] Hinkkanen V. 2009. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. Tutkimus rangaistuskäytännöstä ja seksuaalirikosten uusimisesta. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 92. s.35
[9] mt. s. 35

esitutkintayhteistyön kautta, jolloin asiantunteva syyttäjä pystyy myös varmistamaan esitutkinnan laadun. Suomessa on muutamia lapsiin kohdistuviin rikoksiin erikoistuneita erikoissyyttäjiä. Tätä järjestelmää on syytä kehittää niin, että erikoisosaaminen on maantieteellisesti kattavaa.

4. Pedofiliaan hoitoa myös vankeinhoidon ulkopuolella. Suurimmalla osalla hyväksikäyttörikoksiin syyllistyneistä ei ole pedofiilisia taipumuksia, vaan ne kohdistuvat pääasiassa jo murrosikäisiin nuoriin. Kuitenkin vakavien, pieniin lapsiin kohdistuvien, hyväksikäyttörikosten ennaltaehkäisyn kannalta olisi erittäin tärkeää, että pedofiliaan olisi tarjolla laadukasta hoitoa mahdollisimman matalalla kynnyksellä. Tällä hetkellä hoitoa on käytännössä saatavilla ainoastaan Rikosseuraamuslaitoksen STOP-ohjelmasta, jonka piirissä ovat vain ehdollista tuomiota kärsivät, eli jo rikoksiin syyllistyneet henkilöt. Esimerkiksi Saksassa on hyviä kokemuksia pedofiliaan annettavasta matalan kynnyksen hoidosta.